

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง กฎหมายลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียน-ศึกษา กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเรื่องการใช้โดยชอบธรรม ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

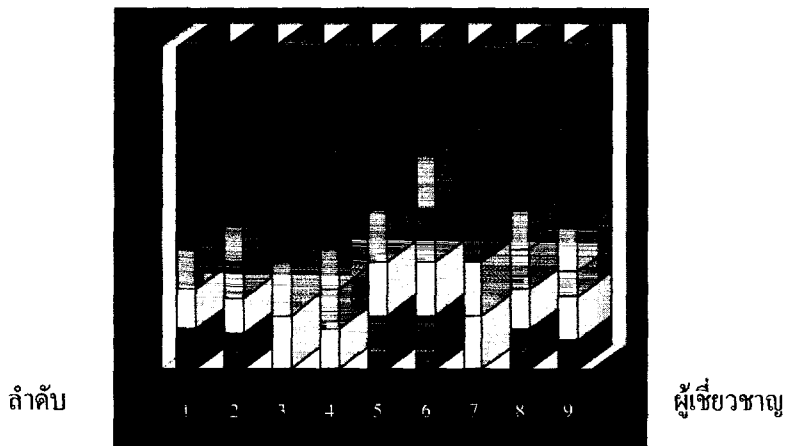
1. เพื่อศึกษาถึงสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย, องค์ประกอบของงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์, สิทธิในผลงานที่นักการศึกษาได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ทั้งในฐานะผู้สร้างสรรค์ (กรรมสิทธิ) และเจ้าของลิขสิทธิ์, การใช้ลิขสิทธิ์ในพฤติการณ์พิเศษ

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์ ระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกา ดังนี้ วัตถุประสงค์ของกฎหมาย ความคิดในงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง และข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของไทย กับการใช้โดยชอบธรรมของสหรัฐอเมริกา เฉพาะกรณีโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3. เพื่อศึกษาข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยในขอบเขตที่ ไม่เป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร เพื่อสร้างแนวทางในการพิจารณาถึง การนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้โดยชอบธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ ศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย กับศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เฉพาะกรณีการใช้โดยชอบธรรมระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยนำผลการศึกษาวเคราะห์เปรียบเทียบ สรุปเฉพาะประเด็นที่สำคัญ นำมาสร้างเครื่องมือคือแบบประเมินการเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์จำนวน 9 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบและปลายเปิดนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายและคอมพิวเตอร์จำนวน 9 ท่าน ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการตอบแบบประเมิน ผู้วิจัยส่งและรับคืนแบบประเมิน 2 วิธี

คือ ส่งและรับคืนด้วยตนเอง กับวิธีส่งและส่งกลับทางไปรษณีย์ จากนั้นนำคำตอบแบบเลือกตอบมาแทนค่าด้วยคะแนน คือ คำตอบเห็นด้วยได้ 1 คะแนน และ 0 คะแนน สำหรับคำตอบไม่เห็นด้วย นำผลของคะแนนที่รวบรวมได้ในแต่ละข้อคำถาม มาหาค่าดัชนี IC

คำถามข้อที่	1		คะแนนรวม	7	ค่าดัชนี	IC	0.78
	2		คะแนนรวม	9	ค่าดัชนี	IC	1
	3		คะแนนรวม	7	ค่าดัชนี	IC	0.78
	4		คะแนนรวม	8	ค่าดัชนี	IC	0.89
	5		คะแนนรวม	6	ค่าดัชนี	IC	0.78
	6		คะแนนรวม	9	ค่าดัชนี	IC	1
	7		คะแนนรวม	5	ค่าดัชนี	IC	0.56
	8		คะแนนรวม	9	ค่าดัชนี	IC	1
	9		คะแนนรวม	6	ค่าดัชนี	IC	0.67

ภาพที่ 3 ค่าดัชนีที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์

สรุปผลการวิจัย

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์อยู่ในเกณฑ์ดี และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยทั้ง 9 ข้อ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาเปรียบเทียบแต่ละข้อได้ ดังนี้

1. กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยและสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เหมือนกันคือ ให้ความสำคัญแก่ประโยชน์ของสาธารณชน (public interest) อยู่เหนือประโยชน์ของเอกชนในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ (exclusive right)

กรณีนี้ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นค้านไว้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมุ่งคุ้มครองตัวบุคคล คือ เจ้าของลิขสิทธิ์ แตกต่างจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้กว้างมากกว่าของไทย

2. ในการตีความข้อยกเว้นของกฎหมายคือ ความคิดที่ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ (มาตรา 6 วรรค 2) ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้น (exception) จากหลักการทั่วไปของกฎหมาย เช่นเดียวกันกับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาตรา 35 พิจารณาประกอบกับมาตรา 32 วรรค 1 ตามระบบกฎหมายและวิธีการที่ใช้ตีความกฎหมายของประเทศไทยมีหลักอยู่ว่า ข้อยกเว้นต้องตีความโดยเคร่งครัด (An exception is to be strictly constructed) ภายใต้กรอบเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย มาตรา 6 วรรค 2 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ความคิดในงานสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เนื่องจากต้องการให้บุคคลทั่วไปสามารถนำเอาความคิดในงาน อันเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาขั้นสูง มาใช้ประโยชน์ได้โดยอิสระ แตกต่างจากระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่ศาลมีอำนาจในการวางหลักเกณฑ์สำหรับใช้พิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องคำนึงถึง เจตนารมณ์ของกฎหมาย และได้ตัดสินคดีขยายขอบเขตของการให้ความคุ้มครองแก่ความคิดในงาน จนเกินความ

มุ่งหมายของกฎหมายลิขสิทธิ์ ที่มุ่งส่งเสริมให้มีการพัฒนางานใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อผล
ทางด้านการแพร่กระจายความรู้ในวงกว้าง (stimulating their wide distributions)

3. หลักเกณฑ์และเหตุผลที่ศาลสหรัฐอเมริกา นำมาใช้ในการจำแนกความคิด
ออกจากการแสดงออกของความคิด พออนุโลมนำมาใช้เป็นแนวทางแก่ประเทศไทยได้
เนื่องจากประเทศไทย ยังไม่เคยมีคำพิพากษาดัดสันคดีละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์
ไว้เป็นแนวบรรทัดฐานสำหรับบุคคลทั่วไปใช้อ้างอิง และสามารถนำมาใช้เป็นแนว
ทางในการปฏิบัติได้จึงต้องใช้วิธีการเทียบเคียงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ในการ
เทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกา ก็เนื่องจากว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการฟ้องร้องคดี
ละเมิดลิขสิทธิ์มากที่สุดในโลก แม้ว่าระบบกฎหมาย รวมถึงวิธีการที่ใช้ในการตีความ
กฎหมายระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาก็จะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่หลักเกณฑ์
และเหตุผลที่ศาลใช้ในการตัดสินคดีบางเรื่องก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าไทย อย่างเช่น
ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการวางหลักเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเนื่องจากนำเอาข้อผิดพลาด
จากการตัดสินคดีในอดีต, การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านคอมพิว-
เตอร์ รวมทั้งการนำเอาปัจจัยบังคับต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาโปรแกรม มา
พิจารณาร่วมกันเพื่อวางเกณฑ์ดังกล่าวขึ้นมา

4. หลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ทั้ง 3 ประการ
สามารถปรับใช้ได้ง่ายกว่าหลักเกณฑ์การใช้โดยชอบธรรมของสหรัฐอเมริกา เนื่องจาก
วิธีการตีความกฎหมายของประเทศไทยมีหลักอยู่ว่า ข้อยกเว้นของกฎหมายต้องตีความ
โดยเคร่งครัด เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้ผู้ใช้โดยสุจริต
(good-faith) ได้รับประโยชน์จากการนำงานลิขสิทธิ์มาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยการบัญญัติ
ถ้อยคำของกฎหมายให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้ใช้ มากกว่า หลักเกณฑ์การใช้โดยชอบธรรม
ของสหรัฐอเมริกาทั้ง 4 ประการ ที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการนำงานมาใช้ไว้ยากเกิน
กว่าที่บุคคลทั่วไปหรือแม้แต่ผู้ใช้โดยสุจริตยังต้องมาอธิบายความหมายแต่ละถ้อยคำของ
กฎหมายว่า สามารถนำงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้ได้แค่ไหน-เพียงไร

มีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่านได้แสดงความเห็นแย้งในกรณีนี้ไว้ว่า การที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาไว้กว้างเช่นนี้ อาจส่งผลด้านลบแก่ผู้ใช้เพราะ ผู้พิพากษาแต่ละท่านสามารถใช้ดุลยพินิจได้โดยอิสระในการพิจารณาคดี แต่ถ้าศาลไม่ทราบถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนางานแต่ละประเภทแล้ว ศาลอาจใช้ดุลยพินิจผิดพลาดได้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายเช่นกัน ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นนี้ขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงที่ว่า ประเทศไทยได้มีการวางแผนและเตรียมการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาประจำศาลคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้-ความชำนาญในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างดี วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ถ้าศาลตัดสินคดีผิดพลาด จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติอย่างมาก

5. สำหรับประเด็นของการศึกษาหรือวิจัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิธีการทำวิศวกรรมย้อนรอย (reverse engineering) นั้น เหตุผลของศาลสหรัฐอเมริกายอมให้สามารถกระทำได้ 3 กรณี ดังนี้

5.1 การทำวิศวกรรมย้อนรอยเป็นหนทางเดียวที่ผู้ทำสามารถเข้าถึงความคิดหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ แม้เป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรในภายหลังก็ตาม แต่ในขณะที่ทำวิศวกรรมย้อนรอยอยู่นั้น ผู้ทำไม่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหรือวิจัย ศาลตัดสินคดีโดยนำเอาช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันมาเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ทำวิศวกรรมย้อนรอย สามารถอ้างเหตุผลของการใช้โดยชอบธรรมได้

5.2 ในการอ้างเหตุผลของการใช้โดยชอบธรรม ของผู้ทำวิศวกรรมย้อนรอยไม่มีเหตุผลที่ตายตัว แต่ศาลใช้วิธีการหาเหตุผลจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแต่ละกรณีไป

5.3 การทำวิศวกรรมย้อนรอยการแปล นอกจากช่วยป้องกันการผูกขาดของเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว ยังถือเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในลักษณะที่ไม่เป็นการแข่งขันกับงานเจ้าของงานต้นฉบับอีกด้วย

ความเห็นแย้งของผู้เชี่ยวชาญในกรณีนี้ เนื่องจากว่า การศึกษาหรือวิจัย โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยการทำวิศวกรรมย้อนรอย ถือเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายตามระบบและวิธีการที่ใช้ในการตีความกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งมีหลักอยู่ว่าส่วนที่เป็นข้อยกเว้นของกฎหมายต้องตีความโดยเคร่งครัด ในการนำเอาแนวคำพิพากษาคัดสินคดีละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในประเด็นของการทำวิศวกรรมย้อนรอยมาใช้กับประเทศไทยจึงไม่เหมาะสม เพราะศาลของสหรัฐอเมริกาตัดสินคดีโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ของการใช้โดยชอบธรรม 4 ประการในมาตรา 107 แต่ศาลได้วางเกณฑ์สำหรับใช้ในการพิจารณาคดีขึ้นใหม่

ความคิดเห็นของผู้วิจัย คือ ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้มีการแก้ไขนิยามของงานวรรณกรรม และมีการบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้เป็นกรณีเฉพาะ หลายมาตราด้วยกัน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการลอกเลียนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา โดยวิธีการดัดแปลง คือ แปลกฎหมายมาตราต่อมาตรานำมาใช้บังคับเป็นกฎหมายของประเทศไทย และเป็นที่ทราบกันดีว่า สหรัฐอเมริกา ห่วงแทนทรัพย์สินทางปัญญาของประชาชนในชาติเป็นอย่างมาก สหรัฐอเมริกาปรับปรุงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ตั้งแต่ปีค.ศ. 1976 และบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก่อนประเทศไทยประมาณ 16 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าว มีการฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์มาสู่ศาลสหรัฐอเมริกามากมาย การตัดสินคดีของศาลในยุคต้น ๆ เป็นเรื่องของการลองผิดลองถูก เนื่องจากระบบของกฎหมายทำให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวางโดยอิสระ ประกอบกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นับเป็นเรื่องที่ยากลำบากสำหรับศาลที่ไม่มีความรู้-ความเข้าใจทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะต้องมาพิจารณาเพื่อวางเกณฑ์ในการตัดสินคดีให้บังเกิดความชอบธรรมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ แนวคำพิพากษาคัดสินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปรากฏข้อผิดพลาด และข้อบกพร่องที่เป็นโทษแก่สังคม เช่น การขยายขอบเขตเพื่อให้ความคุ้มครองแก่การแสดงผลออกของความคิดไว้วางใจมาก จนบางคดีศาลได้ตัดสินรวมเอาความคิดว่าเป็นสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วย เกิดเป็นประเด็นปัญหาที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้การตัดสินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ภายหลังต่อมาบังเกิดความชอบธรรมมากขึ้นดัง

เช่น ในกรณีของการทำวิศวกรรมย้อนรอย ประสบการณ์จากการตัดสินใจผิดพลาดในอดีต, สภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ประกอบกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้คำปรึกษาแก่ศาล ทำให้เหตุผลที่ศาลใช้ในการตัดสินใจคดี เอื้อประโยชน์แก่สังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลของศาลสหรัฐอเมริกาในกรณีนี้เหมาะสมกับประเทศกำลังพัฒนาย่างมาก ในแง่ของการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อผลทางด้านการถ่ายทอดวิทยาการ และขยายโอกาสแก่ผู้พัฒนารายหลังๆ สามารถนำงานเดิมเป็นฐานในการพัฒนางานชิ้นใหม่ในลำดับขั้นที่สูงขึ้น แม้เหตุผลของศาลจะขัดแย้งกับระบบ และวิธีการตีความข้อยกเว้นกฎหมายของประเทศไทยอย่างชัดเจน แต่เมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่มุ่งหวังให้มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อผลทางด้านการพัฒนา และวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของสาธารณชนแล้ว การปรับใช้กฎหมายในกรณีนี้ เป็นเรื่องของการถ่วงดุลย์ระหว่างความชอบธรรม และประโยชน์ที่สังคมสมควรได้รับ กับการยึดมั่นถือมั่นในระบบและวิธีการตีความกฎหมาย ที่อาจจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์สำหรับประเทศไทยก็เป็นได้

6. ในการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้สมประโยชน์ ที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกามุ่งหวังไว้ คือ การทำซ้ำเพื่อให้สามารถใช้งานได้ 2 กรณี ดังนี้

6.1 การทำซ้ำ หรือบันทึกโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบถาวร จากสำเนาสื่อบันทึกจำพวก diskette, CD-ROM ฯ ลงใน harddisk ของเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้

6.2 การทำซ้ำ หรือบันทึกแบบชั่วคราวลงใน RAM อันเป็นขั้นตอนการทำงานที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้

ศาลสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินคดีเรื่องการทำซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้หลายแนวทาง จนบางคดีกลายเป็นการรื้อถอนสิทธิประโยชน์ของผู้ใช้ จึงต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิประโยชน์ในการใช้ไว้อย่างชัดเจน ในประเด็นของการทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ลงใน RAM โดยบุคคล

ภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าของสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น เพื่อประโยชน์ในการบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว สามารถกระทำได้โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ความมุ่งหมายของกฎหมายในกรณีนี้ คือ ต้องการให้เจ้าของสำเนาสามารถใช้อย่างประโยชน์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ แต่ไม่รวมถึงการทำซ้ำในลักษณะที่เป็นการเพิ่มปริมาณสำเนาลงในสื่อบันทึกจำพวก diskette, CD-ROM เป็นต้น

7. กรณีนี้เป็นเรื่องของการถ่วงดุลย์สิทธิประโยชน์ระหว่าง ผู้ใช้โดยสุจริต (good-faith, private use) กับเจ้าของลิขสิทธิ์ (exclusive right) คือ ถ้าเป็นการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ก็ทำซ้ำหรือดัดแปลงมาใช้โดยส่วนตัวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของปัจเจกบุคคล อันถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ที่รัฐไม่อาจจำกัดเสรีภาพในการศึกษา หรือการแสวงหาความรู้ของบุคคลแต่ละคนได้

ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่านที่มีความเห็นขัดแย้งเหมือนกันต่อข้อคำถามของผู้วิจัยที่กล่าวถึง "วิธีการได้สำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย" เป็นการศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำของกฎหมายในมาตรา 35 ระหว่างอนุมาตรา (2) และ (8) กับอนุมาตรา (5) ดังนี้

มาตรา 35 (2) "ใช้เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น" และ (8) "ดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีที่เป็นแก่การใช้" ในขณะที่อนุมาตรา (5) บัญญัติไว้ว่า "ทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในจำนวนที่สมควรโดยบุคคลผู้ซึ่งได้ซื้อหรือได้รับโปรแกรมนั้นมาจากบุคคลอื่นโดยถูกต้อง เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย"

อนุมาตรา (2) บัญญัติไว้ในลำดับก่อน (5) แต่กฎหมาย มิได้ระบุถึงเจ้าสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยถูกต้อง เหมือนกับ (8) ที่กฎหมาย ไม่ได้บัญญัติถึงไว้เช่นกัน เมื่อต้องตีความถ้อยคำของกฎหมายประกอบกับเจตนารมณ์ของอนุมาตรา (2) และ (8) เปรียบเทียบกับ (5) จะเห็นได้ว่ากฎหมายต้องการให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของสำเนาโดยถูกต้องตามกฎหมาย สามารถอ้างประโยชน์จากอนุมาตราทั้ง 2 ได้ เหตุผลที่ผู้วิจัยกล่าวถึง "การได้สำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย"

เป็นการพิจารณาประกอบกับมาตรา 15 ที่บัญญัติถึงสิทธิเด็ดขาดของเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว หรือสิทธิในการอนุญาตให้แก่บุคคลอื่นกระทำการต่าง ๆ แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ด้วยตนเอง เช่น ทำซ้ำหรือดัดแปลง เป็นต้น ดังนั้น การใช้และดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าของสำเนาโปรแกรมโดยถูกต้องแล้ว กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ สำหรับการได้สำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายตามความเห็นของผู้วิจัย เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองหรืออนุญาตให้ผู้อื่นทำในมาตรา 15 และการบัญญัติถ้อยคำของกฎหมายในมาตร 35 (2) และ (8) เปรียบเทียบกับ (5) ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ใช้, ผู้ดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ใช่เจ้าของสำเนาโปรแกรมโดยถูกต้อง คือ ผู้ทำสำเนาโปรแกรมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ทำให้สำเนาโปรแกรมหักล้างได้มาโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

8. และ 9. เพื่อประโยชน์ในการใช้ ที่ไม่เป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้สร้างสรรค์เกินสมควรตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัยนี้ เป็นการเปรียบเทียบเพื่อต้องการสร้างแนวทางและหลักเกณฑ์ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์มาใช้ประโยชน์ในวงการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากว่าในการนำงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้โดยนักการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ของชาติ ถือเป็นความจำเป็นเพื่อผลทางด้านการพัฒนาประเทศในระยะยาว และถือเป็นการใช้โดยชอบธรรม เพื่อขยายโอกาสให้แก่ นักการศึกษา สามารถนำงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้ได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาขออนุญาตและไม่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ แม้ว่าจะเป็นการนำมาใช้นอกเหนือกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ใน มาตรา 35 (1) - (9) เช่น กฎหมายมิได้กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องการฝึกอบรมไว้ ทั้ง ๆ ที่การฝึกอบรมนั้น มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากรณีทั้ง 9 ในมาตรา 35 (1) - (9) เพราะการฝึกอบรมให้แก่ผู้ศึกษาหรือบุคคลทั่วไป นอกจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติแล้ว ยังช่วยลดข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยในคำถามข้อที่ 8 สำหรับข้อที่ 9 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นแย้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นต่างกัน 2 แนวทาง คือ

ผู้เชี่ยวชาญท่านแรกเห็นว่า ควรมีการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์บางส่วน ถ้าเป็นการนำมาใช้เพื่อแสวงหากำไร ถึงแม้ว่าสาธารณชนจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็ตาม สำหรับผู้เชี่ยวชาญอีก 2 ท่านเห็นว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมุ่งให้ความคุ้มครองเจ้าของสิทธิของลิขสิทธิ์เหนือประโยชน์ของสาธารณชน จึงไม่เห็นด้วยในกรณีนี้

เหตุผลที่ผู้วิจัยนำเอาความเห็นที่ขัดแย้งของผู้เชี่ยวชาญมาอภิปรายเพิ่มเติมในแต่ละข้อคำถาม ก็เพราะว่าความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กลับให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่สังคม และช่วยเสริมสร้างลักษณะของการคิดด้วยมุมมองที่ต่างออกไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาควรมีการประชุมสัมพันธ, จัดการสัมมนา หรืออบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์แก่นักการศึกษาอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง

2. ในการจัดสัมมนาและอบรม ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจทั้ง 2 ด้าน คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อสามารถบรรยายและตอบปัญหาข้อสงสัยได้อย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ เพื่อผลทางด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นการประเมินสถานการณ์ล่วงหน้า จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล (grey area) เพื่อกำหนดและแสดงให้เห็นถึงสิทธิประการต่าง ๆ ไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ในวงการศึกษา ข้อคิดเห็นต่าง ๆ รวมถึงผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนของผู้วิจัย และรับรองผลโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน จึงไม่อาจยึดถือเป็นแนวบรรทัดฐานได้เหมือนคำพิพากษาของศาล ในการตีความกฎหมายของผู้วิจัยโดยวิธีการอ้างเหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ ก็เพื่อช่วยให้การศึกษาเข้าใจได้ง่ายขึ้น และสามารถปรับใช้กฎหมาย หรือใช้ประโยชน์จากกฎหมายได้ในสถานการณ์จริง

4. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการใช้โดยชอบธรรม ยังมีงานลิขสิทธิ์อีกหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษา สำหรับการท้าวิจัยในโอกาสต่อไป